

Eugene Aram, sprogforsker - keltolog - morder !

af forskningsbibliotekar
Ruth Bentzen

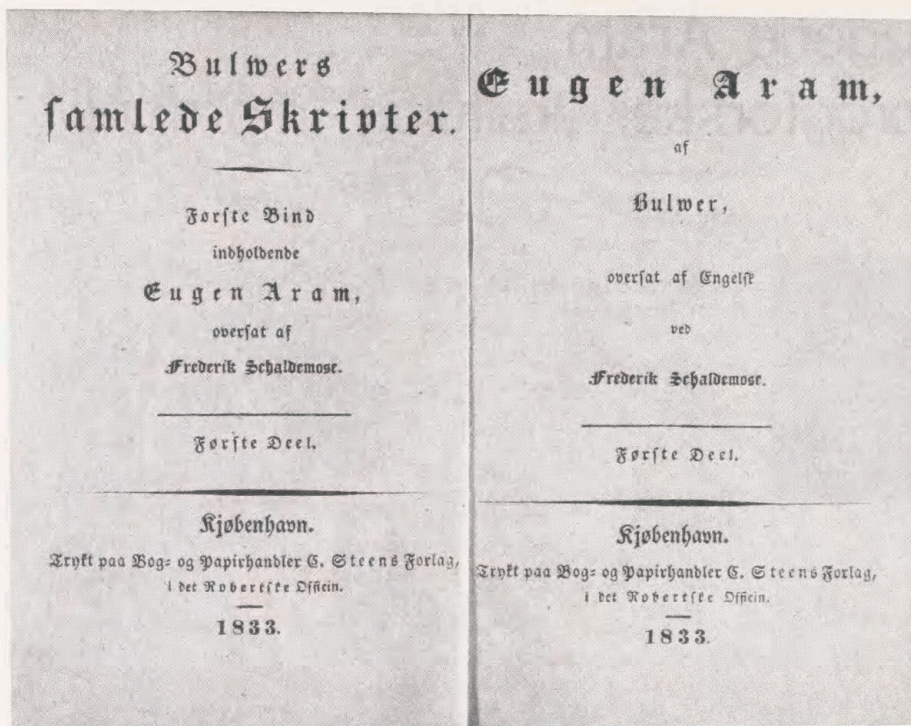
Woe, woe, unutterable woe,-
Who spills life's sacred stream!
For why? Methought, last night, I wrought
A murder in a dream;

One that had never done me wrong -
A feeble man, and old;
I led him to a lonely field, -
The moon shone clear and cold;
Now here, said I, this man shall die,
And I will have his gold!

Two sudden blows with a ragged stick,
And one with a heavy stone,
One hurried gash with a hasty knife, -
And then the deed was done:
There was nothing lying at my foot
But lifeless flesh and bone!

Således lader Thomas Hood (1799-1845) i digtet "the Dream of Eugene Aram, the Murderer" sprogforskeren Eugene Aram skildre den gerning, der i 1759 bragte ham på skafottet. Hoods digt blev publiceret 70 år efter Arams henrettelse og danner optakten til de romantiserede tragiske fremstillinger af den lærde, verdensfjerne og tilsyneladende blide Aram, der blev hvirvlet ind i en række lyssky handlinger, der endte med mordet på en af de sammensvorne.

To år efter Hoods digt udkom i 1832 E.G.E. Bulwers, Lord Lyttons (1803-73), roman om Aram. E.G.E. Bulwer Lytton fremstiller også Aram som en tragisk romantisk figur, der tyngt af fattigdom bliver indblandet i et komplot om svindel og røveri, der

Første danske oversættelse af Edward Bulwer Lytton's roman fra 1832 "Eugene Aram. A Tale" forelå allerede året efter, i 1833. Her titelbladet dertil.

ender med mord. Plaget af samvittighedsnag flygter Aram og finder efter nogen omflakken et fristed i en afsides landsby, hvor han forelsker sig i en lokal skønhed og lige står for at skulle holde bryllup med hende, da han indhentes af skæbnen.

Bulwer Lyttons roman kom i de følgende år i flere udgaver. Den blev oversat bl.a. til dansk allerede i 1833. Også den danske oversættelse blev i de næste 20 år optrykt flere gange. Bulwer Lytton havde først overvejet at skrive et drama om Aram og i 1840-udgaven af romanen aftrykker han fragmenter af det drama, som altså ikke blev til noget. Men den 9. februar 1832 havde W.T. Moncrieffs drama "Eugene Aram, or St. Robert's Cave" premiere på Surrey Theatre i London. Det var ifølge plakaten en dramatisering af Bulwer Lyttons berømte roman specielt skrevet til dette teater af Moncrieff.

De følgende årtier sås Aram-figuren på scenen flere gange, f. eks. spillede Henry Irving i 1873 rollen som Eugene Aram på Lyceum Theatre. I natscenen bar Irving en lygte, som efter traditionen skulle have tilhørt den virkelige Aram.

Disse tragisk romantiske fremstillinger af den ulykkelige sprogforskers skæbne støttede den tanke, at Aram var uskyldig i det mord, han var blevet hængt for.

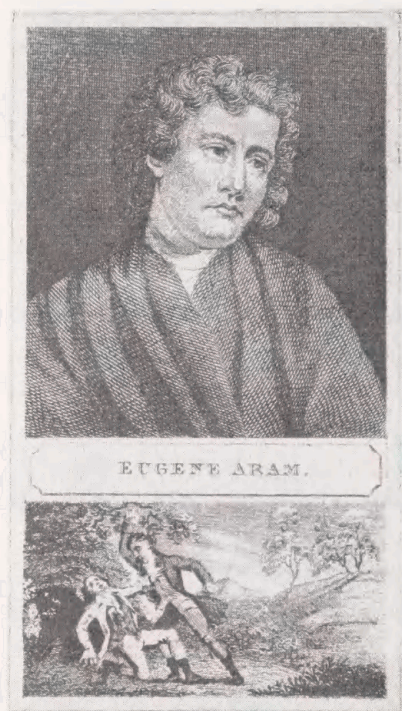
Allerede Bulwer Lytton gav næring til tvivlen i forordet til sin roman, idet han hævdede, at man med fuld ret kunne have sin tvivl, om Aram virkelig var skyldig, da ugerningen stod i skærende modsætning til hans ry for at være en blid, verdensfjern lidt svagelig mand. Derfor havde han, før han begyndte at skrive sin roman, omhyggeligt overvejet skyldsspørgsmålet, thi bevismaterialet mod Aram måtte anses for særdeles mangelfuldt, især da det hovedsageligt byggede på en medsammensvorenens forklaring. Det vilde næppe i dagens (det 19. århundredes) England have været tilstrækkeligt til at domfælde en mand. Selv om han som så mange andre tvivlede på Arams delagtighed i mordet, havde han dog i sin roman ladet Aram være medskyldig i røveri, da det var den bedst egnede løsning ud fra et romanteknisk synspunkt.

I 1913 tog juristen Eric R. Watson sig for at samle og fremlægge alle detaljer om Aramsagen, idet han anførte, at nogle hidtil var blevet bevidst undertrykt, andre uforståeligt oversat, - "fable and romance have usurped the place of historical narrative".

De historiske kendsgerninger er imidlertid ikke mindre fascinerende end fiktionen. Men først noget om Arams liv indtil han endte i fængslet i York. I et brev til sin gode bekendt Rev. Thomas Collins, sognepræst i Knaresborough 1734-88, beretter han om sit hidtidige liv dog uden at gå nærmere ind på de hændelser, der førte til anklagen for mord. Dette brev blev trykt allerede i 1759 i en pamflet om retssagen og er senere blevet hyppigt genoptrykt. Det danner en af hovedkilderne til senere beretninger om Arams levnedsløb, således også den følgende.

Eugene Aram blev født i Ramsgill i Yorkshire i 1704. Da faderen kort efter fik en stilling som gartner hos Sir Edward Blackett i Newby flyttede familien til Skelton i nærheden af Newby og 5 år senere til Bondgate ved Ripon. Her blev Aram sat i skole. I 13-årsalderen blev han medhjælper for sin fader indtil Sir Edward Blackett's død 2 år senere. I disse år begyndte Aram sine selvstudier, som han fortsatte hele livet uden ophør.

"It was here my propension to literature first appeared, for being always of a solitary disposition, and uncommonly fond of retirement and books, I enjoyed here all the repose and opportunity I could wish."

Portræt af Eugene Aram, samt forslag til, hvorledes udåden blev begået. Illustrationen er fra *The Complete Newgate Calendar*, vol. 3, London 1926. - Indledningen til afsnittet om Eugene Aram lyder: "A Self-Educated Man, with remarkable Linguistic Attainments, who was executed at York on 6th of August, 1759, for a Murder discovered Fourteen Years after its Commission".

Som Aram selv udtrykte det i sit selvbiografiske brev. Hans studier i denne tid var så godt som udelukkende af matematisk art.

16 år gammel fik han en stilling i London, som bogholder hos Christopher Blackett, men to år senere blev han smittet med kopper og drog svækket hjem til sine forældre, hvor han genoptog sine matematiske studier, men nu kastede han sig tillige over poesi, historie og "antiquities".

Ved hjælp af den øgede viden han således havde skaffet sig, lykkedes det ham at få en stilling som lærer i Netherdale. Her blev han også gift og stiftede familie. Samtidig begyndte han sine sprogstudier.

"---perceiving the deficiencies of my education and sensible of want of the learned languages and prompted by an irresistible covetousness of knowledge, I commenced a series of studies in that way, and undertook the tediousness, the intricacies, and the labour of grammar."

Just som han var godt i gang med disse latinske og græske studier, fik han af sin ven, William Norton, tilbud om en stilling som lærer ved skolen i Knaresborough. Han accepterede og flyttede med sin familie dertil i 1734. De næste 10 år tilbragte han i Knares-

borough som en velagtet og vellidt skolelærer. Sine sprogstudier udvidede han til nu også at omfatte hebraisk.

Så i 1744 begyndte det handlingsforløb, der 15 år senere bragte ham til galgen. Han havde i Knaresborough gjort bekendtskab med den derværende skomager, Daniel Clark, og med væveren Richard Houseman. Den 8. februar forsvandt Daniel Clark sporløst. Han anklagedes for bedrageri, da det viste sig, at han under påskud af at skulle fejre sit nyligt indgåede ægteskab, havde frararret forskellige personer sølvtøj og andre værdigenstande. Clark efterlystes og der udsattes en dusør på £ 15 for oplysninger om ham og de forsvundne genstande.

"-- Daniel Clark of Knaresborough, a thin palelooking pock-broke Man, about five foot six or eight inches high, about twenty three years, has a very great Impediment and Stammering in his Speech went from Knaresborough on Friday the 8th of February last, and defrauded several Persons of large Quantities of Goods viz. Silver-Pints and Quarts, Diamond and Gold Rings, Watches, Snuff-Boxes, Books &c, - Whoever can give an Account of the said Goods (so as they may be had again) -- shall receive Fifteen Pounds --."

Kort efter blev Aram arresteret for nogle gældsposter, men betalte straks sin gæld og klarede frisag. Den pludselige pengerigelighed hos den ellers så betrængte skolelærer vakte ikke nogen mistanke hos myndighederne om, at Aram kunne være indblandet i sin nære bekendts lyssky transaktioner. Heller ikke den kendsgerning, at nogle af Clark's sager fandtes i Arams have, kastede nogen virkelig mistanke på ham. Skolelæreren var jo en velagtet borger i samfundet. Alligevel forlod han kort efter byen og sin familie. I de følgende år levede han en omflakkende tilværelse med forskellige jobs i Sydengland og endte tilsidst i King's Lynn, Norfolk, i 1757, hvor han fik en stilling som hjælpelærer. Også her blev han almindelig vellidt og respekteret som en stilfærdig, venlig og lærd mand. Han var særlig afholdt af eleverne p.g.a. sin mildhed overfor dem.

Stedse drevet af sin videbegærlighed fortsatte Aram også i disse år sine studier og kastede sig ihærdigt over nye emner f. eks. botanik. Dette emne havde han dog nok tidligere beskæftiget sig med, skønt han ikke tidligere har nævnt det. Han var dog søn af en gartner og havde arbejdet i dette fag et par år, men nu gjorde han det til genstand for systematiske og teoretiske studier. Han læste bl.a. Linnés værker og skaffede sig førstehåndskendskab til planter ved besøg i den Botaniske Have i Chelsea og

ved ekskursioner i byens omegn, således at der næppe var mange planter, hjemlige som exotiske, der var ham ubekendte.

Sine sprogstudier udvidede han også. Her gav han sig i lag med kaldæisk og arabisk. Han havde dog, siger han selv, ikke den fornødne tid til at skaffe sig noget videre dybtgående kendskab til arabisk. Kaldæisk fandt han derimod let nok på grund af dets lighed med hebraisk. Og til sidst gik han i gang med studiet af de keltiske sprog. Efter at han således havde skaffet sig et bredt og solidt sprogligt grundlag, begav han sig ud i mere selvstændige sprogsammenligninger. Han fattede planer om at udarbejde en sammenlignende ordbog over de sprog, han indtil videre havde studeret, med udgangspunkt i de keltiske sprog. Han mente, at han derved kunne klargøre en del udtryk i bl.a. engelsk, som hidtil havde været uforklarlige.

"I then investigated the Celtic, as far as possible in all its dialects, began collections, and made comparisons between that, the English, the Latin, the Greek, and even the Hebrew. I had made notes, and compared above three thousand of these together, and found such a surprising affinity, even beyond my expectation or conception, that I was determined to proceed through the whole of these languages, and form a comparative Lexicon, which I hoped would account for numberless vocables in use with us, the Latins, and the Greeks, before concealed and unobserved. This or something like it was the design of a clergyman of great erudition in Scotland, but it must prove abortive for he died before he executed it --."

Og således også Arams projekt, thi dette stille forskerliv vekslede med ensomme spadsereture i naturen og hans arbejde på skolen fik en brat ende.

Den 19. august 1758 stod to mænd i skolestuen og udspurgte Aram om Knaresborough og Clark. Aram nægtede først al kendskab til begge, men de to havde medbragt en bekendt fra Knaresborough. Aram måtte da indrømme, at han var den Aram, der 14 år tidligere havde forladt byen, men nægtede ethvert kendskab til mordet på Clark. Det endte dog med, at Aram blev arresteret og - som Thomas Hood slutter sit digt

Two stern-faced men set out from Lynn
Through the cold and heavy mist
And Eugene Aram walked between
With gyves upon his wrists.

Grunden til denne arrestation var følgende: I begyndelsen af august 1758 fandt man under vejarbejde i omegnen af Knaresborough på Thistle Hill skelettet af en mand. Ved ligsynet kom man til

SURREY THEATRE.
 Proprietor, Mr. OSWALDSTON. Stage Manager, Mr. COBLEMAN.
FIRST NIGHT OF MONCRIEFF'S NEW DRAMA,
FOUND UPON BULWER'S celebrated Novel,
EUGENE ARAM!
N.B. The Proprietor has the highest satisfaction in stating his hopes that, from the success of "The Doctor and the Whiffler" and his highly talented Author, the Drama will prove to be a new and popular, and celebrated "BLACK EYED SASSON," which was originally performed at the Theatre 301 years ago.
 This Evening, WEDNESDAY, February 9th, 1832.
 Will be presented (FIRST TIME) an entirely new Dramatic Piece of ten Acts with new Music, Scenery, Dresses & Decorations called
EUGENE ARAM!
ST. ROBERT'S CAVE.
 Dramatised expressly for the Theatre, from Mr. BULWER'S celebrated Novel, by Mr. MONCRIEFF.
 The Scenery and Music will be respectively composed by Mr. J. H. COLEMAN and Mr. OSWALDSTON.
 The Drama, in 10 ACTS, will be performed on the 10th, 11th, 12th, 13th, 14th, 15th, 16th, 17th, 18th, 19th, 20th, 21st, 22nd, 23rd, 24th, 25th, 26th, 27th, 28th, 29th, 30th, and 1st March.

The Theatre, which has the reputation of being the best in the Kingdom, is now under the management of Mr. Oswaldston, who has been successful in his efforts to improve it, and to render it more comfortable and convenient for the public. The Theatre is now open every evening, and the public are invited to attend the performances. The Theatre is situated in the Strand, and is a few minutes walk from the Theatre Royal, Drury Lane.

PRINCIPAL CHARACTERS:
 Eugene Aram, Mr. ELTON.
 Rowland Lester, Mr. WILLIAMS. Richard Houseman, Mr. C. HILL.
 Walter Lester, Mr. COBLEMAN.
 Corporal Bunting, Mr. VALLI. Peter Peckler, Mr. ROGERS.
 Square Courtland, Mr. DIBDEN PITT. Lightfoot, (Landlord of the Raven, at Kearsborough) Mr. HONNER.
 Heywood, Mr. MATLAND. Sumner, Mr. HANSDRUFF. Telford, Mr. LEWIS.
 Blacklock & Albion, (Contractors of Houses) Messrs. ALMAR & ARBURY.
 Thomas, (Servant to Lester) Mr. GARDNER. John, (Servant to Courtland) Mr. GAMMER.
 Gaudin, Mr. YOUNG. Constable, Pelegree, Mr. JOE.
 Madelon Lester, Mr. W. WEST.
 Elizabeth Lester, Miss VINCENT. Mrs. Aram, Madame SIMON. Dame Deveraux, Miss NICOLS.
 Margery, (Housekeeper to Lester) Mrs. ROGERS. Sam Handman, Miss JORDAN.

SCENERY AND INCIDENTS.
Exterior of the Spotted Dog, & Grassdale Hamlet. (Sussex)
 A supposed Hamlet, which has been lately discovered, and which has been lately discovered, and which has been lately discovered.

ARRIVAL OF HOUSEMAN!
GARDENS OF LESTER HALL, by MOONLIGHT.
THE SISTERS' CONFERENCE.

QUARREL BETWEEN ARAM AND WALTER.
DINGLE IN GRASSDALE FOREST.

Meeting of Aram and Houseman!
EXTERIOR OF LESTER HALL. (Morning)

WALTER'S DEPARTURE.
PARLOUR IN LESTER HALL!

ATTACK ON THE MAYOR HOUSE.

ACT THE SECOND.
APARTMENT IN COURTLAND'S HOUSE.

Walter obtains a Clue to his Father's Fate!
DEVIL'S CRAG, & PARRICIDE'S GIBBET. (Night)

Aram and Houseman's Compact!
EXTERIOR OF ARAM'S HOUSE.

NUPTIAL PREPARATIONS!
HOUSEMAN'S LODGING, PEPPER LANE, Lambeth.

The agreement fulfilled. Houseman's sudden departure.
GIPSEY GLEN, NEAR KNARESBOROUGH.

MEETING between WALTER and HOUSEMAN.
EXTERIOR OF THE RAVEN, AND ST. ROBERT'S CAVE.

MURDER WILL OUT!
ACT THE THIRD.
ARAM'S STUDY.

The Marriage Morning—Aram's departure for Chaucer.
PARSONAGE OF GRASSDALE AND VILLAGE CHURCH.

ARREST OF ARAM.
Apartment in Lester's Lodging, at Kearsborough.

Meeting of Lester's Family before the Trial.
EXTERIOR OF SESSIONS HOUSE, YORK.

THE CONDEMNED CELL!
D E N U N C I A T.

The Female Brigand Dance, by Mademoiselle BOSIER.
 To be presented with every Piece on the English Dramatic Stage.

Pedlar's Acre!

OR, THE WIFE OF SEVEN HUSBANDS.
 The whole of the new Scenery, painted expressly for this Piece by Mr. MARRALL, will be exhibited.

Robert Talbot, (Master of the London and York Stage Coaches) Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.
Robert Talbot, (Master of the London and York Stage Coaches) Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.

Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.
Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.

Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.
Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.

Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.
Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN. Mr. COBLEMAN.

Teaterplakat: Premiere på Moncrieff's drama "Eugene Aram", 9. februar 1832.

det resultat, at det måtte være de jordiske rester af den forsvundne Clark, p.g.a. de vidneudsagn, der fremkom under ligsynet bl.a. af Mrs. Aram.

Ifølge Anna Aram var Clark en nær bekendt af hendes mand og de havde sammen med Richard Houseman fra tid til anden haft forskellige "forretninger" med hinanden. Natten til den 8. februar 1744, den nat Clark var forsvundet, havde de alle sent om aftenen været samlet i Arams hus. Clark havde medbragt en del værdifulde sager. Ved to-tiden om natten havde de tre mænd forladt huset. Clark havde medført en taske, hvori Anna Aram mente, han havde sølvtøj. Ved fem-tiden var Aram og Houseman kommet tilbage. Aram havde forlangt, at hustruen skulle tænde op i kaminen nede i stuen, hvad hun havde nægtet, da der var ild i kaminen ovenpå, hvor hun opholdt sig. Hun havde spurgt, hvad der var blevet af Clark og anklaget Aram for, at de havde foretaget sig noget ulovligt. Aram var igen gået nedenunder. Men konen havde lyttet ved døren

og hørt, at de nu var bange for, at hun skulle røbe deres lyssky foretagender og derfor lagde råd op om, hvordan de kunne skaffe hende af vejen. Hun havde prøvet at flygte ud af vinduet, men det lod sig ikke gøre og hun havde måttet forholde sig i ro til næste morgen. Da hun kom ned om morgenen, kunne hun se, at de havde haft ild i kaminen, men derefter fjernet al asken. Hun havde undersøgt askebunken udenfor og havde fundet halvbrændte tøjstumper, som, da de ikke hidrørte fra Aramfamiliens egen garderobe, måske kunne være Clarks. Anna Aram havde i den følgende tid gentagne gange anklaget sin mand og Houseman for at have ombragt Clark. Hun havde ydermere bemærket en stor blodplet på et tørklæde, som hendes mand havde lånt Houseman om natten til at binde om sit skaldede hoved. Hun sluttede sin forklaring med at sige, at hun var overbevist om, at Clark var blevet myrdet af Houseman og Aram.

Houseman blev nu straks arresteret. Han nægtede at have noget med mordet på Clark at gøre. Desuden kunne det fundne skelet ikke være Clarks, thi hans lig lå i St. Robert's grotte, hvor det ved nærmere undersøgelse også fandtes. Hvem det første skelet var forblev et mysterium, man foreslog en omvandrende handelsmand, der også var meldt savnet i 1744. Houseman hævdede nu, at han under deres natlige spadseretur havde set Aram slå Clark ned og gemme liget i St. Robert's grotte.

Herpå var jagten på Aram gået ind. Efter arrestationen i Lynn blev han bragt til York.

Skønt Aram først nægtede at have noget med mordet på Clark at gøre, samt på nogen måde at være indblandet i dennes lyssky transaktioner, ja han nægtede i starten pure at kunne huske noget om, hvad der skete i de dage for 14 år siden, så ændrede han senere forklaring og indrømmede, at Clark og Houseman om natten var kommet til hans hus med en del sølvtoj etc. og at de alle ud på natten havde begivet sig til St. Robert's grotte, hvor de var begyndt at sønderslå sølvtojet. Da klokken var 4 om morgenen, var det for sent for Clark som planlagt at begive sig afsted med byttet. Han skulle derfor blive dagen over i grotten og først drage afsted den følgende nat. Aram og Houseman gik tilbage til Arams hus, men vendte op ad dagen tilbage til Robert's grotte sammen med kroværten Henry Terry, som også havde været indblandet i disse bedragerier. Han havde skaffet nogle sølvkrus. Ifølge Aram gik kun Houseman og Terry ind i grotten, mens Aram holdt vagt uden-

T H E

Gentleman's Magazine:

For AUGUST, 1759.

An authentic Account of the Murder of Daniel Clark, of Knareborough, 14 Years ago, and of the Trial and Condemnation of Eugene Aram for that Fact at York Assizes.

Daniel Clark, Eugene Aram, Richard Housfeman, and Henry Terry, about the month of January, 1744-5, projected a scheme to defraud several persons of plate and goods to a considerable value. Clark was a shoemaker; Aram was a schoolmaster; Housfeman, a flax-dresser; and Terry kept a public house; all living in Knareborough, Yorkshire. In prosecution of their scheme, Clark, who, it is said, lived in credit, and had just then married a wife with a fortune of 200*l.* applied to several dealers, and took up linnen and woollen goods, silk and velvet, plate, watches, and other things, to a considerable value, on various pretences, with a design, when he had exhausted his credit, to make off with the booty. What share his associates were to have of it; what service they were to render, as a claim to any share at all, Clark only appearing; or what induced Clark, supposing him in credit and just married, to incur all the danger of such a fraud alone, which, if he succeeded, would oblige him to quit the place by stealth, and never return, does not appear.

When Clarke had procured these goods, some were buried in Housfeman's garden, and some in Aram's; and soon after, on the 8th of Feb. 1744-5, Clark disappeared. That he should disappear, after having defrauded so many persons of their property, was no wonder: the sufferers, supposing him to have carried off their goods, made a very diligent and speedy enquiry after him, sending persons out to different parts, and advertising him in the pub-

lic papers. While this search was making after Clark, some suspicion was raised, but from what cause does not appear, that Housfeman and Aram were accomplices in Clark's fraud: a search was therefore made in their houses and gardens, and many goods were found which Clark had taken up. It does not appear, that upon this discovery any warrant was obtained for taking up either Aram, Housfeman, or Terry; but Aram was arrested for a debt, due to one Norton, with a view to detain him in custody till some farther discovery could be made. Aram, contrary to the expectation of all who knew him, immediately discharged this debt, producing, at the same time, a large sum of money, and in a few days paid off a considerable mortgage upon a house, of which he was owner, in Bondgate, near Rippon. This strengthened the suspicions against him, and he was taken up upon a warrant for a misdemeanour, but the charge not being sufficiently supported against him, for want of evidence, he was dismissed. But though there was no evidence that amounted to a legal proof of a fraud, there was such as irretrievably destroyed his character. For this reason, and perhaps dreading some farther discovery, he went from Knareborough soon after, leaving his wife behind him, and, having spent a short time with some relations at Nottingham, came up to London, in the neighbourhood of which he said he lived publicly, till about a year ago, when he went to Lynn in Norfolk, and became usher to a school.

His abrupt departure from Knareborough, where he had a wife, and his remaining absent, without his abode being certainly known, and without his receiving any advantage from the house, of which he had paid off the mortgage, were circumstances that greatly increased suspicions of his guilt, and

for. Han hørte en del larm inde fra grotten og kort efter kom Houseman og Terry ud og meddelte ham, at de havde banket alt sølv-tøjet sammen og at Clark var taget afsted for at få det afsat på nær nogle ure og andre småting, som de havde købt af Clark. De gik derefter hver til sit.

Aram blev holdt fængslet i York Castle tilligemed Houseman og Terry til det følgende år. De kom for retten den 3. august 1759. Under retssagen fremkom der en række vidneudsagn, der alle ret utvetydigt pegede på både Houseman og Aram, som indblandet i mordet på Clark. Houseman havde imidlertid i løbet af vinteren reddet sit eget skind ved at få arrangeret, at han kunne optræde som King's evidence - anklagerens vidne.

Houseman forklarede, at han omkring kyndelmisse 1744 var gået ned til Aram en aften for at hente nogle skind. Skønt det var sent opfordrede Aram og Clark, der også var tilstede, ham til at gå med på en tur ved to- eller tre-tiden om natten! På turen gennem byen mødte de kun en for Houseman ukendt person, der stod på den anden side af gaden. De var kommet ud til marken, hvor St. Robert's grotten fandtes. Aram og Clark var klatret over hegnet og var gået ind over marken, mens han selv var blevet tilbage. Han havde set, at de var kommet i klammeri og at Aram havde slået Clark ned. Skrækslagen havde han taget benene på nakken og var styrtet hjem. Næste dag havde Aram opsøgt ham og fortalt, at han havde skjult liget i Robert's grotte og truet ham med al landsens ulykker, om han ikke holdt tæt med, hvad der var sket. Houseman bedyrede, at han ikke anede, at Aram havde haft til hensigt at dræbe Clark.

I sin særdeles veltalende forsvarstale søgte Aram slet ikke at gendrive de enkelte vidnesbyrd. Han henholdt sig til, at denne ugerning stod i grel modsætning til hans hele personlighed. Han fremførte, at han overhovedet ikke havde de fysiske kræfter til at udføre den, da han dengang var så afkræftet efter en alvorlig sygdom, at han næppe kunne gå. Desuden var de knogler, som hævdedes at være Clark's måske slet ikke dennes, thi der fandtes hyp-pigt knogler i den engelske jord hidrørende fra alle tider og de kunne dog ikke alle være resultatet af mord. Masser af dem var f. eks. efterladenskaber af eneboere. Det nys fundne skelet i St. Robert's grotte kunne netop være et sådant eneboerskelet.

Men hans veltalenhed hjalp ham intet. Anklageren hævdede, at Aram måtte være skyldig, da han havde både motiv og lejlighed til

at begå mordet og at hans optræden, siden han blev arresteret, havde været uforenelig med uskyld. I samme retning pegede hans pludselige pengerigelighed, hans vekslende, selvmodsigende forklaringer og endelig Houseman's vidneudsagn.

Nævningenes afgørelse var, at Aram var skyldig i mordet på Daniel Clark og han dømtes derfor til døden -

"-- to be hang'd on Monday the 6th day of August next and his body to be hang'd in chains upon Knaresborough forest near to the town of Knaresborough."

Richard Houseman og Henry Terry blev frikendt og straks løsladt.

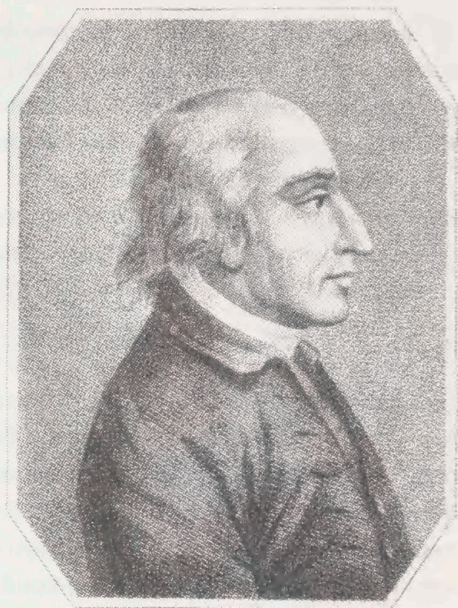
Efter domsafsigelsen førtes Aram tilbage til sit fængsel. Han havde nu weekenden til at forberede sig på at dø. Han tilbragte tiden med sprogstudier og skriverier, således som han havde gjort under hele sit fængselsophold. Han fik i disse dage besøg af flere præster, til hvem det hævdes, at han endelig tilstod, at han havde myrdet Clark, fordi han havde haft mistanke om, at hans kone havde været ham utro med Clark og at han mente sig fuldt berettiget til at handle, som han havde gjort.

Mandag morgen da man kom for at hente Aram, var han dog for svag til at stå op og det viste sig, at han havde forsøgt at begå selvmord ved at skære sig i armen to steder dog uden at ramme pulsåren. En læge blev tilkaldt for at standse blødningen. Aram blev forbundet og stablet på benene, så han kunne føres ud til den endelige aflivning på Knavesmire i udkanten af York. Da han efter nogen tid måtte anses for at være stendød, blev han taget ned og liget transporteret til Knaresborough, hvor det den følgende dag blev hængt op i lænker ved Thistle Hill.

I den følgende tid valfartede mange til stedet. Det fortælles, at hans kone kom og samlede knogler op efterhånden som de faldt ned og begravede dem. Hans børn bragte deres bekendte for at se deres faders lig. Og andre kom for at skaffe sig knogler som et memento.

I 1778 blev galgen fjernet og skeletresterne begravet, der var da næsten ikke andet igen end armknoglerne og en lårbensknogle. Den lokale læge Dr. Hutchinson havde forinden en nat været ude ved galgen med en stige, hvorved det lykkedes ham at komme op, så han - dog med besvær - kunne hugge kraniet fri af lænkerne.

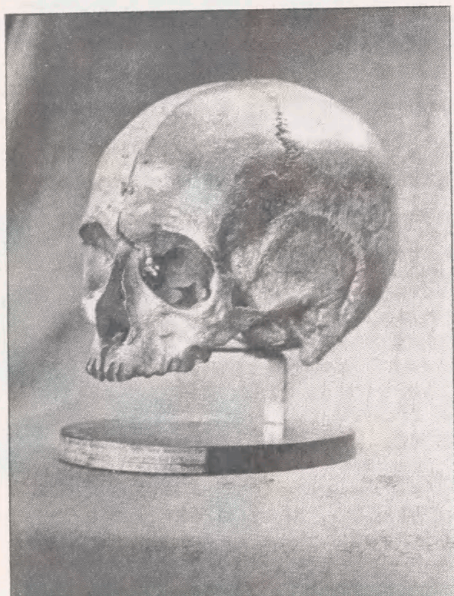
Efter at have skiftet ejer nogle gange endte kraniet på the Royal College of Surgeons' Museum i London. Forinden var det i begyndelsen af 1800-tallet nogle gange blevet underkastet nogle

*Eugene Aram - efter sigende et vel-
lignende portræt.*

frenologiske analyser, hvorved man i overensstemmelse med denne skoles teorier søgte at bestemme personens karakteregenskaber ud fra kraniets form. Johann Christoph Spurzheim (1776-1838), der i begyndelsen af århundredet søgte at udbrede denne lære i England, udtalte i 1817 bl.a. om Arams kranium, at det syntes at hidrøre fra en kvinde med ret fremtrædende forfængelige træk. I 1830-erne underkastede et par af Spurzheims engelske elever (bl.a. G. Combe og H.C. Watson, begge tilknyttet tidsskriftet the Phrenological Journal) kraniet nogle frenologiske analyser. Det følgende er et sammendrag af disse analyser.

Hjernen har i størrelse svaret til gennemsnitsmenneskets, hvilket tydede på at intelligensen ikke har hævet sig over gennemsnittets. De lavere instinkter har været stærkt fremherskende. Han kunne optræde særdeles kærligt i familieomgivelser, når han ikke var under påvirkning af sit temperament, som var temmelig iltert. Han kunne være hidsigt opfarende og hævngherrig, men kunne også, når han mente det hensigtsmæssigt fremvise et venligt og vindende væsen. Han kunne nære varmere følelser, men disse var ganske underlagt hans selvished. Han var meget børnevenlig og det var sandsynligvis kun børn, der kunne kalde på hans blidere følelser. Han iagttagelsesevner var gode og de videnskaber, der hovedsagelig består i at indsamle og registrere facts, var hans stærke side. Hans reflektive evner var gode, men hverken særlig

*Eugene Aram. Kraniet befinder sig i
Royal College of Surgeon's Museum.*

omfattende eller dybdeborende. Han var ingen dybsindig filosof og hans evner snarest beregnende rettet mod at tage sig ud i omgivelsernes øjne. Endelig havde han et vist hang til hemmelighedsfuldhed. Han kunne i det hele være en voldsom og farlig mand, der som de lavere følelser blev vakt.

Efter hvad der oplyses hos E.R. Watson i *The life and trial of Eugene Aram*, London 1913, p. 175ff har ingen af de, der fik kraniet til analyse vidst, hvem det havde tilhørt.

Arams plan om en komparativ ordbog over keltisk, engelsk, latin, græsk og hebraisk blev altså ligesom den skotske præsts plan, som han nævnte i sit brev, forhindret af en død i utide. Mens Aram sad fængslet, skrev han sit "Essay towards a lexicon upon an entirely new plan", hvori han redegør for sine principper for udarbejdelsen af en sådan ordbog. Skønt mordet har tiltrukket sig hovedinteressen, forekommer der dog også udtalelser, der værdsatte Arams sproglige studier.

Lægen og forfatteren Tobias Smollett (1721-71) skrev allerede i 1766 i sin "Continuation of the Complete History of England" om Aram, at

"he had, in spite of all the disadvantages attending low birth, and straitened circumstances, by dint of his capacity and inclination, made considerable progress in mathematics and philosophy, acquired alle the languages ancient and modern, and executed part of a Celtic dic-

tionary which, had he lived to finish it, might have thrown some essential light upon the origin and obscurities of the European History."

I 1778, mens resterne af Arams knogler endnu hang i galgen, blev han genstand for en længere artikel i 2. udgaven af A. Kippis: *Biographia Britannica*. Artiklen bygger hovedsagelig på Arams selvbiografiske brev til Rev. Collins. Den slutter med en beklagelse af, at en mand med så rige evner gik til spilde.

"It is exceedingly to be lamented, that a man possessed of such abilities, and such application, should have been so disgraceful in excite, and we are hurt to find so excellent a head joined to such depravity of heart. The progress that he made in literature, considering the little instruction that he received, and the disadvantages under which he laboured, may justly be considered astonishing, and that *his powers of mind were uncommonly great cannot reasonably be questioned*. Eugene Aram possessed talents and acquisitions that might have classed him among the most respectable of human characters, if his moral qualities had been equal to his intellectual. But vice degraded him and caused a man to fall deservedly by the hands of the common executioner, who might have been an ornament to his species."

Seks år senere blev Aram optaget i Johan Christoph Adelung's *Fortsetzung und Ergänzungen zu Chr. G. Jöcher's Allgemeine Gelehrten-Lexicon*. Han beskrives som en englænder i besiddelse af mange færdigheder og kundskaber, der p.g.a. en grov forbrydelse fik en voldsom død, og han nævnes specielt for sin plan om en etymologisk ordbog over keltisk, engelsk, latin, græsk og hebraisk.

Arams indsigt i og forståelse af de keltiske sprogs nære tilknytning til de øvrige indoeuropæiske sprog kunne have gjort ham til pionér på dette område indenfor den sammenlignende sprogvidenskab. Disse sprogs indoeuropæiske ophav blev først almindelig erkendt ca. 70-80 år senere af f.eks. J. Prichard i *Eastern Origin of the Celtic Nations*, 1831 og specielt Franz Bopp i *Über die celtischen Sprachen vom Gesichtspunkte der vergleichende Sprachforschung*, 1838. Dog havde Rasmus Rask (1787-1832) allerede i 1818 i et brev til P.E. Müller (1776-1834) givet udtryk for den opfattelse, at de keltiske sprog var en gren af den indoeuropæiske sprogfamilie. Dette brev blev først trykt i hans *Samlede Afhandlinger*, København 1832-38, vol. 2, p. 281.

Men Aram var altså allerede i 1750'erne på sporet af dette slægtsskabsforhold og kunne, hvis han ikke var faldet for fristselsen til at indlade sig på disse lyssky transaktioner, have fortsat sine studier til fremme for den sammenlignende sprogvidenskab.